

prof. dr hab. Piotr Jędrzejewski
Wydział Architektury Wnętrz i Wzornictwa
Akademia Sztuk Pięknych
im. Eugeniusza Gepperta
we Wrocławiu
50-156 Wrocław, pl. Polski 3/4
Adres e-mail: pje@asp.wroc.pl

Recenzja

rozprawy doktorskiej oraz dorobku artystycznego
mgr Marty Gębskiej
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
wszczętym w dziedzinie sztuk plastycznych,
w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowej,
przez Radę Wydziału Architektury i Wzornictwa
Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu

25 stycznia 2016 r. Rada Wydziału Wydziału Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu wszczęła przewód doktorski Pani mgr Marty Gębskiej. Zatwierdzony, przez Radę Wydziału temat ma brzmienie: *Faktura. Bezpieczeństwo w przestrzeni łazienki*. Jako promotor rozprawy doktorskiej została wyznaczona Pani prof. Bogumiła Jung.

Przedmiotem niniejszej recenzji jest rozprawa doktorska oraz dorobek twórczy Pani mgr Marty Gębskiej. Pracę doktorską stanowi projekt oraz realizacja dzieła, opisanego w załączonym albumie. Przedstawiona do recenzji dokumentacja obejmuje ponadto portfolio zawierające projekty i realizacje powstałe po wszczęciu doktoratu oraz drugie zawierające prace wcześniejsze. W otrzymanej przeze mnie dokumentacji znalazło się także CV oraz inne niezbędne oświadczenia. Wszystkie dokumenty zostały także dołączone w wersji elektronicznej.

Pani Marta Gębska jest absolwentką Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu. Dyplom magisterski na kierunku Wzornictwo otrzymała w 2006 roku.

W latach 2010 – 2011 doktorantka odbyła także studia podyplomowe *Design Management – Projektowanie wzornicze w zarządzaniu rozwojem nowego produktu* w Szkole Głównej Handlowej i Instytucie Wzornictwa Przemysłowego w Warszawie.

W latach 2014 – 2018 była studentką Studiów Doktoranckich na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu.

Doktorantka pracowała w firmie Häfele Polska Sp. z o.o. jako projektant, w firmie OBR Ster (produkującej siedzenia i fotele dla transportu) jako Kierownik zespołu designu / Projektant produktu oraz w firmie produkującej wyroby sanitarne Marmite, jako Kierownik ds. Wzornictwa i Innowacji.

Projektowane przez autorkę recenzowanej rozprawy produkty otrzymały mnóstwo prestiżowych nagród i wyróżnień. Ich lista jest naprawdę imponująca; Silver A'Design Award, IF Design Award (dwukrotnie), Dobry Wzór (dwukrotnie), Top Design Award (czterokrotnie), GOOD DESIGN (dwukrotnie), German Design Award, must have (dwukrotnie), Platinum A'Design Award, Red Dot, Gold A'Design Award i Acanthus Aureus (czterokrotnie).

Pani Marta Gębska była także stypendystką Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w roku 2019.

Projektantka brała udział w kilkudziesięciu wystawach. Wiele z nich wiązało się z, wymienionymi powyżej, otrzymanymi nagrodami.

Doktorantka jest członkiem Stowarzyszenia Projektantów Form Przemysłowych SPFP.

Dorobek twórczy.

Jak wspominałem, projekty zostały przedstawione w dwóch tomach. Pierwszy, nieco obszerniejszy, obejmuje prace powstałe do roku 2016. Prace w nim zaprezentowane nie są niestety datowane. Najprawdopodobniej nie została też zachowana pełna chronologia. Pewne informacje co do czasu ich powstania zawarte są w Curriculum Vitae autorki.

W latach 2006 – 2011 doktorantka pracowała w firmie Häfele Polska, dla której projektowała stoiska wystawiennicze. Klarowne i z pomysłem zaaranżowane przestrzenie, wspomagają prezentowane produkty i prezentują dobitnie logo marki. To właśnie te stoiska były czterokrotnie wyróżnione nagrodą Acantus Aureus.

Wspólnie z Magdaleną Machajską Pani Marta Gębska zaprojektowała pomysły grzejnik Arco dla producenta Therma Technologie.

Dla OBR Ster z Poznania powstały projekty fotela turystycznego *Como* oraz modułowego fotela intercity *87I*. Projekty te wpisują się we współczesne tendencje stylistyczne obowiązujące w projektowaniu środków transportu. Zespół pod kierownictwem doktorantki zaprojektował także zestaw raportów na tkaniny do siedzeń dla transportu publicznego.

W portfolio znajdziemy także projekt systemu pudełek magnetycznych *CUBE* dla firmy Mebloc oraz *ECO torby* z zabawnymi nadrukami dla Art Stations Foundation.

Jako, że autorka rozpoczęła pracę w Marmite w roku 2012, w tej części portfolio znajdują się też produkty zaprojektowane dla tego producenta. Prezentowany zbiór otwiera, wielokrotnie nagradzana, kolekcja umywalek nablutowych *MIA* oraz, nieco zbliżona stylistycznie, kolekcja *KINGA*. Uwagę zwraca wanna *SILVIA* inspirowana najstarszą znaną terakotową wanną z 1700 r p.n.e.

Portfolio zamykają projekty nowych biur i przestrzeni wystawienniczych, także realizowanych dla Marmite.

Tom drugi 2016 – 2020 zawiera już wyłącznie projekty dla wspomnianego powyżej producenta. Tutaj znów widzimy wannę *SILVIA*, seryjnie produkowaną od stycznia 2016. Tym razem jest ona jednak zaprezentowana w towarzystwie całego zestawu prestiżowych nagród i wyróżnień. Dalej prezentują się umywalki nablutowe *IVE* i *Viv* obydwie z kolejną porcją logotypów świadczących o otrzymanych nagrodach. W tej sytuacji jedyne co mogę zrobić jako recenzent to w pełni potwierdzić opinię jurorów.

Rozprawa doktorska.

Temat rozprawy doktorskiej, zatwierdzony przez Radę Wydziału Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, brzmi: *Faktura. Bezpieczeństwo w przestrzeni łazienki*.

We wstępie doktorantka uzasadnia wybór tematu prac projektowo-badawczych. Trudno zresztą dyskutować z oczywistymi argumentami dotyczącymi starzenia się społeczeństwa, czy zasadnością trzymania się reguł projektowania uniwersalnego.

W drugim zdaniu, drugiego rozdziału natknąłem się na drobny błąd. W temperaturze 4 stopni Celsjusza woda ma najmniejszą, a nie największą objętość.

Natomiast, idąc dalej, oczywiście kulturowe i symboliczne odniesienia wody są istotne i podczas procesu projektowego należy je brać pod uwagę.

Sporo miejsca w recenzowanym opracowaniu zajmuje omówienie kontekstu historycznego czynności związanych z myciem i przedmiotami używanymi do tego celu. Zasadność szczegółowej znajomości historii w tym zakresie uzasadnia chociażby projekt, wspomnianej wcześniej wanny *SILVIA*. Dodatkowo można utwierdzić się w przekonaniu, że zarówno same

obyczaje, jak i przedmioty ewoluują i rolą projektanta jest czynne włączanie się w te procesy. Zmieniają się zarówno nawyki i obyczaje ale także struktury społeczeństw krajów rozwiniętych. Zmienia się model rodziny, a przede wszystkim całe populacje systematycznie się starzeją. Trzeba jednak przy tym pamiętać, że często idzie to w parze z wydłużeniem okresu, w którym ludzie są w stanie zachować sprawność fizyczną i intelektualną. Tezy te zostały w rozprawie poparte szczegółowym omówieniem z przytoczeniem konkretnych danych liczbowych i procentowych. Prognozy na przyszłość pozostają oczywiście prognozami i można w nich dostrzec różne sprzeczności i nieścisłości ale ogólna tendencja jest jednoznacznie czytelna.

Autorka podaje przykłady produktów, które zostały zaprojektowane w duchu projektowania bez barier, z uwzględnieniem pewnych niedostatków sprawności fizycznej użytkowników. Większość z nich zapewne stanowi słuszną drogę rozwoju naszego otoczenia. Muszę jednak przyznać, że wizja inteligentnego emocjonalnie robota-towarzysza jest dla mnie zarówno przerażająca jak i przygnębiająca.

Patrząc na problem z trzeciej strony, w pełni rozumiem wszystkie zabiegi dotyczące poprawy bezpieczeństwa korzystania z produktów, natomiast nie do końca potrafię zaakceptować działania zmierzające, za wszelką cenę, do zwiększenia komfortu i wygody użytkownika wszystkiego co nas otacza. Człowiek jest ewolucyjnie przystosowany do pokonywania trudności i radzenia sobie w niekomfortowych warunkach i chyba nie należy mu tej przyjemności zupełnie odbierać.

Doktorantka słusznie zauważa, że przestrzeń łazienki bywa projektowana i wyposażana bez uwzględniania czasowego lub stałego pogorszenia sprawności fizycznej użytkowników. To prowadzi do konieczności stosowania produktów, które w sposób mniej lub bardziej prowizoryczny, naprawiają zaistniałą sytuację i zawsze mniej lub bardziej stanowią rodzaj protezy. Powoduje to z reguły dysonans w przestrzeniach, które niejednokrotnie są zaprojektowane w niezwykle wyrafinowany sposób.

Rozważania na temat bezpieczeństwa i komfortu przestrzeni łazienkowych zostały przez autorkę poparte własnymi badaniami. Oczywiście dokonywanie obserwacji jest najprostszą i najbardziej oczywistą metodą prowadzenia badań. W wielu wypadkach taki sposób bywa w zupełności wystarczający. Podobnie jest też zapewne w tym przypadku. Natomiast nie były to najprawdopodobniej badania, na które można by było się powoływać w jakimś szerszym naukowym opracowaniu.

Kolejna część pracy została poświęcona technologiom wytwarzania sprzętów sanitarnych. Jest to niezbędny dla projektanta fragment wiedzy. W tym wypadku doktorantka ma własny ogromny bagaż doświadczeń zawodowych w tym zakresie.

W dalszej kolejności autorka przechodzi do omówienia samego procesu projektowego. Istnieje wiele metod projektowania. Z pewnością nie ma jedynej słusznej i sprawdzającej się w każdej sytuacji. Jedno jest pewne, że w trakcie całej drogi projektowej musimy pamiętać o wszystkich istotnych kwestiach i sprawdzić czy nic nie zostało pominięte.

Pani Marta Gębska postanowiła rozpocząć swoje poszukiwania nowego rozwiązania od problemu faktury. Trudno się jednak w tym wypadku dziwić skoro w tytule pracy ten problem

został postawiony na pierwszym planie. Natura dostarcza nam niezliczonych przykładów i inspiracji w tej kwestii. Bogactwo faktur ma w przyrodzie podłoże ewolucyjne i „funkcjonalne”, zapewniając przy okazji wrażenia czysto estetyczne. W ceramice łazienkowej faktura także ma dwojakie znaczenie. Stanowi warstwę antypoślizgową lub zapewnia większą pewność chwytu, a przy okazji wspomaga odbiór wizualny produktu.

Przedstawione przez autorkę eksperymenty dotyczące uzyskiwania faktur, poprzez odciskanie różnych przedmiotów i materiałów w glinie i w gipsie, należy rozumieć raczej jako poszukiwania formalne. W dalszej części rozprawy doktorantka jednakże szczegółowo omówiła metody badawcze mające na celu określenie norm antypoślizgowych dla poszczególnych powierzchni i faktur. Z opisu, zaprojektowanego przez autorkę brodzika, wynika też, że wybrana w wyniku poszukiwań faktura została poddana opisanym badaniom i uzyskała wynik odpowiadający najwyższej normie „C”. Norma ta mówi o braku poślizgu mokrej stopy, na badanej powierzchni, przy kącie pochylenia równym 24°. Zaprojektowana ostatecznie faktura, pod względem wizualnym, także doskonale pasuje do oszczędnie zaprojektowanych, funkcjonalnych form.

W rezultacie całego przeprowadzonego procesu powstały trzy projekty; umywalki, uchwytu i brodzika, w których to wykonana faktura została użyta.

Pierwszym przedstawionym produktem jest uchwyt. Projektowanie zostało poprzedzone analizą prac badawczych do tej pory przeprowadzonych w tym zakresie. Wykonane zostały także własne eksperymenty z zastosowaniem różnych form i faktur oraz prób ich użycia przez osoby w różnym wieku i o różnym stopniu sprawności. Na tej podstawie oraz w wyniku intuicyjnych działań autorka przedstawiła finalne rozwiązanie. Intuicyjność, w tym wypadku, absolutnie jednak nie ma pejoratywnego wydźwięku. Intuicja doświadczonego projektanta to potężne narzędzie i użyte pod świadomą kontrolą przyczynia się często do powstania innowacyjnych rozwiązań.

Uchwyty projektuje się zwykle jako stabilne elementy zapewniające pewne podparcie. W przedstawionym projekcie uchwytu, za innowacyjny, uznałbym pomysł żeby był on obrotowy. Daje to możliwość bardziej swobodnego dopasowania elementu do dłoni. Przy okazji zapewnia stabilny i niezmienny chwyt podczas zmiany pozycji użytkownika, na przykład przy wstawaniu z pozycji siedzącej. Na koniec daje możliwość zamocowania do ściany wyłącznie w jednym punkcie.

Kolejnym elementem jest umywalka. Powstała ona w formie prototypu. Docelową technologią jej wykonania jest użycie cienkościennego konglomeratu.

Nablatowa umywalka, wraz z nałożoną na jej brzegi fakturą, zapewnia wygodny dostęp i daje możliwość pewnego chwytu przez użytkownika. Zalety te zostały potwierdzone podczas udokumentowanych prób i obserwacji. Jeden z, wcześniej poruszanych problemów, nie został jednak rozwiązany. Podczas „obszerniejszego” mycia woda z łokci nadal będzie skapywać na podłogę.

Sprzęty łazienkowe ulegają nieustannej ewolucji. Producenci systematycznie starają się wprowadzać rozwiązania poprawiające bezpieczeństwo i wygodę użytkownika. W ostatnich latach coraz powszechniejsze są brodziki umożliwiające wejście pod prysznic bez

konieczności pokonywania progów, pozwalają na wjechanie wózkami, czy fotelami kąpielowymi. Takie ukształtowanie brodzika jest możliwe dzięki coraz skuteczniejszym systemom odpływu wody. Zaprojektowany, przez Panią Martę Gębską brodzik, także zapewnia takie możliwości. Dodatkowo został on oczywiście zaopatrzony w, zaprojektowaną przez doktorantkę, fakturę. Brodzik powstał jedynie w formie modelu 3d i został przedstawiony w formie wizualizacji. Jest to w pełni zrozumiałe ze względu na konieczność poniesienia ewentualnych kosztów jego powstania. Jakość umieszczonych w pracy wizualizacji pozostawia jednak nieco do życzenia.

Oczywiście zaprojektowane produkty zostały przedstawione na pewnym etapie rozwoju koncepcji. Wiele aspektów wymagałoby przeprowadzenia dalszych prób i badań, gdyby chciał myśleć o ich wdrożeniu do produkcji. Nie wykluczone, że należałoby sprawdzić jak zaproponowana faktura będzie się zachowywać podczas czyszczenia zaopatrzonych w nie powierzchni.

Podsumowując, Pani Marta Gębska, jako doświadczona projektantka elementów wyposażenia łazienek, postanowiła skierować swoją uwagę na problemy, które jeszcze nie w pełni zostały wzięte pod uwagę przez przemysł, który z racji skali, cechuje się pewną bezwładnością. Z drugiej strony przedstawiony projekt nie odbiega zbyt daleko od aktualnych realiów, co niezaprzeczalnie stanowi jego zaletę i umożliwi rozważania dotyczące ewentualnego wdrożenia projektu do produkcji, w całości lub we fragmentach.

KONKLUZJA

Po zapoznaniu się z materiałem zawartym w przedstawionym do zrecenzowania przewodzie doktorskim, mogę z przekonaniem stwierdzić, że przygotowana praca doktorska pt. *Faktura. Bezpieczeństwo w przestrzeni łazienki.* jest oryginalnym, autorskim opracowaniem i spełnia wymogi art. 13 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Pani mgr Marta Gębska swoim dorobkiem projektowym oraz profesjonalnie przygotowaną pracą doktorską udowodniła niezbitnie swoje kompetencje. Uważam, że w pełni zasługuje na nadanie jej stopnia doktora sztuk plastycznych. Składam zatem wniosek do Uczelnianej Rady DS Nauki i Jakości Kształcenia Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu o przyjęcie pracy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Piotr Jędrzejewski

